

Verifiering av markkriterier för svensk agrobiomassa

Kompletterande PM till underlagsrapporten
Markanvändning och verifiering av markkriterier
i Sverige (ER 2011:18)

*Detta PM är en bilaga till tidigare utgiven rapport
Markanvändning och verifiering av markkriterier i Sverige, ER 2011:18*

Energimyndighetens publikationer kan laddas ner
eller beställas via www.energimyndigheten.se

Statens energimyndighet, januari 2022

ER 2011:18
ISSN 1403-1892

Tryck: Arkitektkopia AB, Bromma

Innehåll

1	Förkortningar och förklaringar	2
2	Inledning	3
2.1	Syfte och avgränsningar	3
2.2	Vad är agrobiomassa?	4
2.3	Bakgrund	6
3	Kriterier gällande områden med hög biologisk mångfald	8
3.1	Naturskog och skog med stor biologisk mångfald	8
3.2	Gräsmark med stor biologisk mångfald	14
3.3	Områden för naturskydd	17
4	Kriterier gällande mark med stora kollager	21
4.1	Våtmark	21
4.2	Torvmark	22
4.3	Kontinuerligt beskogade områden	23

1 Förkortningar och förklaringar

Förnybartdirektivet	Direktiv 2018/2001 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor. Även kallad REDII (Renewable Energy Directive II)
Hållbarhetslagen	Lag (2010:598) om hållbarhetskriterier för biodrivmedel och biobränslen
Hållbarhetsförordningen	Förordning (2011:1088) om hållbarhetskriterier för biodrivmedel och biobränslen
Hållbarhetsföreskrifterna	Föreskrifter (STEMFS 2021:7) Statens energimyndighets föreskrifter om hållbarhetskriterier för biodrivmedel och biobränslen
Markkriterier	Hållbarhetskriterierna i 2 kap. 2–8 §§ hållbarhetslagen,
Regeringens proposition	Regeringens proposition 2020/21:185 Hållbarhetskriterier – genomförande av det omarbetade förnybartdirektivet, 29 april 2021.
Miljöbalken	Miljöbalk (1998:808)
Skogsvårdslagen	Skogsvårdslag (1979:429)
Skogsvårdsförordningen	Skogsvårdsförordning (1993:1096)
Torvlagen	Lag (1985:620) om vissa torvfyndigheter
SGU	Sveriges Geologiska Undersökning
FAO	Food and Agriculture Organisation of the United Nations
CORINE Land Cover	CORINE Land Cover (CLC) är ett av projekten i CORINE (Coordination of Information on the Environment) som initierades av EU med syfte att underlätta planering och genomförande av EU:s miljöpolitik.

2 Inledning

2.1 Syfte och avgränsningar

Syftet med denna utredningsrapport är att visa hur agrobiomassa producerad i Sverige kan verifieras som hållbar, enligt de uppdaterade bestämmelserna om hållbarhetskriterier i hållbarhetslagen sedan 1 juli 2021. Rapporten omfattar markkriterier för agrobiomassa enligt 2 kap §§ 2-5 i hållbarhetslagen, producerad i Sverige. Agrobiomassa är enligt hållbarhetslagen biomassa som producerats på jordbruksmark, vilken består av åkermark, betesmark och slätteräng. Verifiering av markkriterier för skogsbiomassa samt verifiering av markkriterier för råvaror från andra länder omfattas inte.

2.1.1 Hur kan svensk biomassa verifieras som hållbar

Utredningsrapportens huvudsyfte är att utgöra underlag för Energimyndighetens kommande revidering av *Vägledning gällande regelverket om hållbarhetskriterier för biodrivmedel och biobränslen*¹. Energimyndigheten har i samråd med Jordbruksverket, Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen utrett hur agrobiomassa producerad i Sverige kan verifieras som hållbar enligt markkriterierna samt sett över de metoder och rutiner för verifiering som beskrivs i rapport *Markanvändning och verifiering av markkriterier i Sverige (ER 2011:18)*. Detta PM kompletterar den tidigare rapporten.

För att biodrivmedel och biobränslen producerade av agrobiomassa eller skogsbiomassa ska vara hållbara, behöver tillämpliga markkriterier i 2 kap. 2–8 §§ hållbarhetslagen vara uppfyllda. Efter ändringen av regelverket den 1 juli 2021 är markkriterierna uppdelade på biomassa från jordbruket respektive biomassa från skogsbruket (i lagen benämnt agrobiomassa respektive skogsbiomassa). Markkriterier gäller även för restprodukter som direkt har uppkommit inom jordbruket eller skogsbruket. Biomassa som inte kommer från jordbruk eller skogsbruk träffas inte av markkriterierna. Det gäller till exempel biomassa från skötselåtgärder på markkategorierna bebyggelse och övrig mark, så som park- och trädgårdsskötsel eller röjning av vägkanter.

Utredningen har utvärderat och vid behov uppdaterat beskrivning och definitioner av vilka markområden som träffas av markkriterierna i Sverige. Utredningsrapporten ger också en uppdaterad beskrivning av möjliga rutiner och kontroller som aktörer kan använda som bevisning för att markkriterierna är att anse som uppfyllda för agrobiomassa producerad i Sverige. Slutsatser och bedömningar kan vid behov efter en tid utvärderas. Om det då visar sig att slutsatserna eller bedömningarna är felaktiga eller om omständigheterna har ändrats kan dessa komma att revideras.² De definitioner och avgränsningar av markområden som föreslås i rapporten bygger till stor del på definitioner och indelningar av marktyper som redan används i andra sammanhang och i svensk lagstiftning. Det bör dock poängteras att denna rapport endast avser tillämpningen av hållbarhetslagen och kan därför skilja sig mot andra tillämpningar.

¹ Energimyndigheten, 2021, *Vägledning gällande regelverket om hållbarhetskriterier för biodrivmedel och biobränslen* (ER 2021:33).

² Sådana omständigheter är exempelvis det samlade nationella program för ersättning till vissa åtgärder i odlingslandskapet som Naturvårdsverket ska inrätta, samt den nya gemensamma jordbrukspolitiken som kommer innebära förändringar i tre EU-förordningar.

Denna utredningsrapport är inte uttömmande i vare sig att peka ut exakta markområden eller att ge en komplett beskrivning av vilka rutiner eller vilken bevisning som krävs eller är att anse som tillräcklig i varje enskilt fall. Utformning av kontrollsystem för uppfyllande av hållbarhetskriterierna, vilka rutiner och verifikat som är lämpliga eller nödvändiga skiljer sig från fall till fall och baseras till stor del på den risk som föreligger för att markkriterierna inte uppfylls för en viss produktionskedja. Ansvar för att utforma rutiner och verifikat utifrån en riskanalys ligger på varje rapporteringsskyldig aktör.

2.1.2 Skogsbiomassa samt särskilt krav på förvaltningsplaner för restprodukter eller avfall från jordbruksmark omfattas ej av utredningen

Kriterier för skogsbiomassa finns i 2 kap 6-7 §§ hållbarhetslagen. Det pågår förhandlingar i EU om dels en genomförandeakt om verifiering av hållbarhetskriterier för skogsbiomassa, dels en ny revidering av förnybartdirektivet. Skogsstyrelsen har i sin rapport *Underlag för genomförande av direktivet om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor*³ klargjort att svensk skogsbiomassa uppfyller markkriterierna. Verifiering av kriterier för skogsbiomassa omfattas därför inte av denna utredning.

I 2 kap 8 § hållbarhetslagen har det tillkommit ett krav för biodrivmedel och biobränslen som produceras av avfall eller restprodukter som har uppkommit direkt i en jordbruksverksamhet. För att dessa ska anses som hållbara ska det visas att det finns övervaknings- eller förvaltningsplaner för att hantera påverkan på jordbeskaffenheten och markens kollager. Regeringen har i sin proposition⁴ klargjort att:

”I Sverige finns regelverk och rådgivningsåtgärder som säkerställer att påverkan på jordbeskaffenheten och markens kollager kontrolleras, se vidare nedan. Bedömningen är att biomassa med svenskt ursprung uppfyller det omarbetade direktivets krav på att nationella myndigheter ska ta fram övervaknings- eller förvaltningsplaner. Någon kompletterande reglering eller något kompletterande uppdrag behöver därför inte tas fram. Inte heller behöver några särskilda rutiner införas i kontrollsystemet för kontroll av svensk biomassa från avfall eller restprodukter som uppkommit direkt i jordbruksverksamhet.”

Verifiering av kravet på övervaknings- och förvaltningsplaner omfattas därför inte heller av denna utredning.

2.2 Vad är agrobiomassa?

Från 1 juli 2021 är hållbarhetskriterierna uppdelade på olika kriterier för agrobiomassa och skogsbiomassa. Kriterierna i 2 kap §§ 2-5, 8 hållbarhetslagen gäller för agrobiomassa – biomassa som produceras inom jordbruket⁵. Definitionen av agrobiomassa i hållbarhetslagen har samma lydelse som i förnybartdirektivet. I regeringens proposition klargörs att med skogsbiomassa avses biomassa som producerats i skogsbruk, vilket motsvarar råvaror som producerats på skogsmark. Samma klargörande saknas för agrobiomassa i propositionen men det kan anses rimligt att motsvarande tolkning ska göras för agrobiomassa,

³ Skogsstyrelsen, 2019, *Underlag för genomförande av direktivet om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor* (Rapport 2019/15).

⁴ Regeringens proposition, *Hållbarhetskriterier- genomförande av det omarbetade förnybartdirektivet* (Prop. 2020/21:185), s. 38.

⁵ Hållbarhetslagen 1 kap. 2 §, definition av agrobiomassa.

så att biomassa som produceras inom jordbruket motsvarar råvaror som producerats på jordbruksmark. Detta ligger också i linje med det förtydligande som görs i propositionen kring hur trädbränslen som inte producerats på skogsmark ska hanteras, där det klargörs att skörd av biomassa från salix och poppel på jordbruksmark utgör agrobiomassa och ska uppfylla de hållbarhetskriterier som gäller för agrobiomassa.⁶

I det tidigare regelverket fanns särskilda krav på jordbruksråvaror som odlats i EU⁷, även om detta krav tagits bort finns det anledning att se till att definitionen av jordbruksmark som används för tolkningen av hållbarhetslagen är i enlighet med EUs bestämmelser om jordbrukarstöd. En samstämmig definition möjliggör att befintliga databaser med information om markanvändning kan användas och förenklar för aktörerna i sin kontakt med olika myndigheter.

I EUs regelverk definieras jordbruksareal i såväl artikel 4 i förordning (EU) 1307/2013⁸, samt i artikel 28 punkt 2 i förordning (EU) 1305/2013⁹. Jordbruksmark ska definieras av medlemsstaterna och inbegripa men inte begränsas till definitionen av jordbruksareal:

jordbruksareal: den totala areal som upptas av åkermark, permanent gräsmark och permanent betesmark eller permanenta grödor i enlighet med definitionen i artikel 4 i förordning (EU) nr 1307/2013.

År 2023 förnyas jordbrukspolitiken i Sverige och resten av EU. En ny förordning (EU) 2021/2115¹⁰ som styr den gemensamma jordbrukspolitiken träder i kraft och påverkar vilka stöd som ges inom jordbrukspolitiken. I artikel 4 punkt 3 finns definitionen av jordbruksareal:

Jordbruksareal ska definieras så att det omfattar åkermark, permanenta grödor och permanent gräsmark, inbegripet när de bildar system för trädjordbruk på arealen i fråga.

Termerna åkermark, permanenta grödor och permanent gräsmark ska specificeras närmare av medlemsstaterna inom av förordningen angivna ramar. I svenskt regelverk definieras jordbruksmark i 2 § Statens jordbruksverks föreskrifter¹¹ som ovan definierad jordbruksareal samt

// Utöver detta räknas som jordbruksmark även den mark som ingår i ett miljöersättningsåtagande där stödmyndigheten har fastställt marken som våtmark eller damm, skogsbete, alvarbete, mosaikbetesmark, gräsfattig mark, fjädbete eller mark som restaureras eller röjs till ägoslaget betesmark.

⁶ Regeringens proposition, *Hållbarhetskriterier- genomförande av det omarbetade förnybartdirektivet* (Prop. 2020/21:185), s. 32.

⁷ Hållbarhetslagen 2 kap 6 § (före 1 juli 2021).

⁸ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1307/2013 av den 17 december 2013 om regler för direktstöd för jordbrukare inom de stödordningar som ingår i den gemensamma jordbrukspolitiken.

⁹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1305/2013 av den 17 december 2013 om stöd för landsbygdsutveckling från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (EJFLU) och om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1698/20053.

¹⁰ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/2115 av den 2 december 2021 om fastställande av regler om stöd för de strategiska planer som medlemsstaterna ska upprätta inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken (strategiska GJP-planer) och som finansieras av Europeiska garantifonden för jordbruket (EGFJ) och Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (Ejflu) samt om upphävande av förordningarna (EU) nr 1305/2013 och (EU) nr 1307/2013.

¹¹ *Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om miljöersättningar, ersättningar för ekologisk produktion, kompensationsstöd* (SJVFS 2015:25).

Denna definition är den som används i Jordbruksverkets blockdatabas¹² som innehåller uppgifter om maximalt stödberättigande jordbruksmark enligt EU:s definitioner. Jordbruksmarken består i sin helhet av åkermark, betesmark och slätteräng. På Jordbruksverkets sidor med information om jordbrukarstöden¹³ klargörs att åkermark är jordbruksmark som används för växtodling. Permanenta grödor på åkermark, till exempel salix och fruktodling, och likaså åker med permanent gräsmark (vall eller träda) ingår i jordbruksmarken. Betesmark är jordbruksmark som sköts med bete, avslagning eller putsning och slätteräng är jordbruksmark som används på eftersommaren till slätter eller för slätter kompletterat med efterbete. Mark i renkötselområde som i huvudsak kan användas till renbete är inte betesmark eller slätteräng. Skog eller områden där insatser gjorts i syfte att gynna trädutväxten räknas inte heller som betesmark eller slätteräng. Alltså är agrobiomassa enligt hållbarhetslagen biomassa som producerats på jordbruksmark, vilken består av åkermark, betesmark och slätteräng.

Kriterierna i 2 kap. §§ 2-5 hållbarhetslagen gäller även för restprodukter som uppkommit direkt i en jordbruksverksamhet, för avfall som uppkommit direkt i en jordbruksverksamhet gäller endast kriteriet om markförvaltningsplaner (2 kap. § 8 hållbarhetslagen). Vad som avses med jordbruksverksamhet får direkt betydelse för vilken biomassa som omfattas av kravet att uppfylla markkriterier. Enligt Jordbruksverket menas med ”jordbruksverksamhet” uppfödning av djur, odling av jordbruksprodukter eller verksamhet för att behålla marken som jordbruksmark¹⁴. Åtgärder som utförs för att förhindra igenväxning eller bibehålla livsmedelsproduktion på åkermark, betesmark eller slätteräng räknas som verksamhet för att behålla marken som jordbruksmark och ingår i jordbruksverksamheten¹⁵. Normalt finns jordbruksmarken inritad som block i Jordbruksverkets blockdatabas, vilken kan användas för att verifiera att ett markområde är jordbruksmark.

2.3 Bakgrund

När regelverket om hållbarhetskriterier infördes utredde Energimyndigheten tillsammans med Skogsstyrelsen, Jordbruksverket och Naturvårdsverket hur aktörer kunde verifiera att markkriterierna var uppfyllda för biomassa producerad i Sverige. Då såväl regelverket kring hållbarhetskriterier som andra förutsättningar förändrats behöver de metoder och rutiner för verifiering som beskrivs i rapporten från 2011 justeras mot det uppdaterade regelverket och andra ändrade förutsättningar.

2.3.1 Vägledning om verifiering av markkriterier behöver uppdateras

När regelverket om hållbarhetskriterier infördes utredde Energimyndigheten tillsammans med Skogsstyrelsen, Jordbruksverket och Naturvårdsverket hur aktörer kunde verifiera att markkriterierna var uppfyllda för biomassa producerad i Sverige. Energimyndigheten publicerar en vägledning med myndighetens tolkning av regelverket som stöd till aktörer

¹² Jordbruksverket, 2022, *Kartor och Geografiska informationssystem*, <https://jordbruksverket.se/e-tjanster-databaser-och-appar/e-tjanster-och-databaser-stod/kartor-och-gis>

¹³ Jordbruksverket 2022, *Jordbrukarstöd*, hämtad 2022-06-16, <https://jordbruksverket.se/stod/lantbruk-skogsbruk-och-tradgard/sam-ansokan-och-allmant-om-jordbrukarstoden/det-har-ar-sam-ansokan>

¹⁴ Jordbruksverket, 2022, *Gårdsstöd 2022*, hämtad 2022-11-16, <https://jordbruksverket.se/stod/lantbruk-skogsbruk-och-tradgard/jordbruksmark/gardsstod-och-stodratter/gardsstod>

¹⁵ Jordbruksverket, personlig kommunikation, 2022.

som ska visa att de uppfyller hållbarhetskriterierna. Den senaste versionen av vägledningen publicerades i december 2021¹⁶, men vägledningen baseras i delar som avser markkriterier på rapporten från 2011.

Hållbarhetsregelverket innebär att det längs hela produktionskedjan, från odling av biomassa till användning av bioenergi, ska kunna styrkas att ett antal hållbarhetskriterier är uppfyllda för att biodrivmedel och biobränslen ska vara hållbara. Hållbarhetskriterierna som ska uppfyllas är markkriterier, kriterier om minskade växthusgasutsläpp, samt krav på spårbarhet. Den 1 juli 2021 ändrades hållbarhetslagen så att markkriterierna delades upp på agrobiomassa och skogsbiomassa. Det tillkom ett nytt kriterium för agrobiomassa som avsåg naturtypen skog eller annan trädbevuxen mark med stor biologisk mångfald och helt nya riskbaserade kriterier tillkom för skogsbiomassa. Det uppdaterade regelverket omfattar förutom biodrivmedel och flytande biobränslen även fasta och gasformiga biobränslen för el, värme och kyla.

Även andra förutsättningar för verifiering och kontroll av markkriterier för svensk biomassa har förändrats. En sådan ändrad förutsättning är att Skogsstyrelsen har upphört att identifiera och registrera nyckelbiotoper i all verksamhet¹⁷. Skogsstyrelsen har sedan 1990-talet inventerat och registrerat nyckelbiotoper inom de uppdrag och/eller ramar som de har haft. Skogsstyrelsen förvaltar också nyckelbiotopsdatabasen, som innehåller information om fler än etthundratusen kända nyckelbiotoper och objekt med naturvärden spridda över hela landet. I tidigare vägledning till regelverket om hållbarhetskriterier hänvisas till nyckelbiotopsregistret för att identifiera naturskogar på produktiv skogsmark. Från och med den 21 december 2021 identifierar och registrerar Skogsstyrelsen inte längre nyckelbiotoper och markägare kan begära att en nyckelbiotop som är registrerad från och med 27 juni 2019 ska avregistreras, genom att lämna in en sådan begäran till Skogsstyrelsen.

Sedan 2011 har även förutsättningar och regelverk kring jordbrukarstöden förändrats. Jordbruksverket har uppdaterat sina föreskrifter där definitioner av åkermark, betesmark och slåtteräng finns vilka hänvisas till när det gäller verifiering av markkriterier. Sedan 2012 finns också en karttjänst kallad "Hållkollen"¹⁸ som visar om markern var registrerad som åkermark år 2008 till stöd för producenter av biodrivmedel och flytande biobränslen.

Då såväl regelverket kring hållbarhetskriterier som andra förutsättningar förändrats behöver de metoder och rutiner för verifiering som beskrivs i rapporten från 2011 justeras mot det uppdaterade regelverket och andra ändrade förutsättningar.

¹⁶ Energimyndigheten, 2021, *Vägledning gällande regelverket om hållbarhetskriterier för biodrivmedel och biobränslen* (ER 2021:33).

¹⁷ Skogsstyrelsen, 2021, *arbete med nyckelbiotopen*, hämtad 2022-03-18, <https://www.skogsstyrelsen.se/miljo-och-klimat/biologisk-mangfald/nyckelbiotoper/arbete-med-nyckelbiotoper/>

¹⁸ Jordbruksverket, 2022, karttjänsten Hållkollen, <https://jordbruksverket.se/e-tjanster-databaser-och-appar/e-tjanster-och-databaser-vaxter/hallkollen>

3 Kriterier gällande områden med hög biologisk mångfald

3.1 Naturskog och skog med stor biologisk mångfald

Enligt kriterierna får agrobiomassa ej komma från mark som den 1 januari 2008 eller därefter utgjorts av *naturskog*. Agrobiomassa får ej heller komma från mark som den 1 januari 2008 eller därefter utgjorts av *skog eller annan trädbevuxen mark med stor biologisk mångfald*, om det inte kan påvisas att uttaget av biomassa inte påverkat naturvärdena negativt. Vad som avses med naturskog samt skog eller annan trädbevuxen mark med stor biologisk mångfald bör utgå från skogsvårdslagens definitioner av skogsmark samt träd- och buskmark. Eftersom agrobiomassa kommer från jordbruksmark, vilken inte samtidigt kan vara skogsmark eller träd- och buskmark, räcker det att aktören verifierar att ändrad markanvändning inte skett från skogsmark eller träd- och buskmark till jordbruksmark.

3.1.1 Naturskog kan vara skogsmark eller träd- och buskmark

I 2 kap. 2 § a) i hållbarhetslagen anges att agrobiomassa inte får komma från mark som den 1 januari 2008 eller senare utgjorts av *naturskog eller annan trädbevuxen mark med inhemska arter, där det inte finns några klart synliga tecken på mänsklig verksamhet eller där de ekologiska processerna inte störts i betydande omfattning*. Bestämmelsen gäller oavsett om det specifika markområdet vid skördetillfället utgjordes av naturskog eller inte. Agrobiomassa som producerats inom ett markområde som 1 januari 2008 eller därefter haft de egenskaper som karakteriserar naturskog uppfyller således aldrig kriteriet ovan.

Förändringen jämfört med det tidigare regelverk är att kriteriet nu endast gäller agrobiomassa, alltså biomassa producerad på jordbruksmark. Definitionen av naturskog i 2 kap. 2 § a) hållbarhetslagen följer fortfarande definitionen av naturskog i förnybartdirektivet¹⁹ och är i linje med den internationella definitionen av ”primary forest”²⁰. Definitionen i förnybartdirektivet och i hållbarhetslagen omfattar dock inte bara skog (forest) utan även annan trädbevuxen mark (other wooded land) vilket skiljer den från den internationella definitionen.

Inom förnybartdirektivet används begreppet ”primary forest”, vilket har översatts till naturskog i den officiella svenska översättningen. I andra EU-sammanhang har andra begrepp och översättningar använts. Till exempel i EU:s skogsstrategi²¹, EU:s strategi

¹⁹ Definitionen i direktiv (EU) 2018/2001 lyder: *primary forest and other wooded land, namely forest and other wooded land of native species, where there is no clearly visible indication of human activity and the ecological processes are not significantly disturbed*.

²⁰ FAOs definition är ”*Naturally regenerated forest of native tree species, where there are no clearly visible indications of human activities and the ecological processes are not significantly disturbed*”, Global Forest Resource Assessment 2020, Terms and Definitions, FRA 2020.

²¹ COM(2021) 572 final, MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET, RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT REGIONKOMMITTÉN, Ny EU-skogsstrategi för 2030

för biologisk mångfald²² och förslaget till förordning om restaurering av natur²³. Här används översättningarna ”primary forest” = urskog och ”old growth forest” = naturskog. I arbetet med strategin för biologisk mångfald har det pågått en process för att definiera dessa begrepp. Det pågår också nya förhandlingar av ytterligare en omarbetning av förnybartdirektivet (RED3), i vilken vissa skogliga begrepp också diskuteras. För att inte föregå dessa pågående förhandlingar och processer används fortsatt begreppet naturskog inom regelverket för hållbarhetskriterier, i enlighet med den officiella översättningen. Enligt rapporten från 2011 fanns naturskog enligt 2 kap. 2 § a) hållbarhetslagen i Sverige inom formellt skyddade områden och inom improduktiv och produktiv skogsmark utanför formella skydd²⁴. I rapporten lades inget fokus på att kriteriet om naturskog förutom skogsmark även omfattade annan trädbevuxen mark.

Skogsmark definieras i skogsvårdslagen och delas in i produktiv skogsmark och improduktiv skogsmark. I lagen definieras även träd- och buskmark vilken tillsammans med improduktiv skogsmark utgör skogligt impediment²⁵.

2§ Skogsvårdslagen:

I denna lag avses med

- 1. skogsmark: mark inom ett sammanhängande område där träden har en höjd av mer än fem meter och där träd har en kronslutenhet av mer än tio procent eller har förutsättningar att nå denna höjd och kronslutenhet utan produktionshöjande åtgärder;*
- 2. produktiv skogsmark: skogsmark som enligt vedertagna bedömningsgrunder kan producera i genomsnitt minst en kubikmeter virke per hektar och år;*
- 3. skogligt impediment: improduktiv skogsmark och träd- och buskmark.*

Med improduktiv skogsmark avses skogsmark som inte är produktiv skogsmark enligt definitionen i första stycket 2.

Med träd- och buskmark avses mark inom ett sammanhängande område som inte är skogsmark enligt definitionen i första stycket 1, och som uppfyller minst ett av följande kriterier:

- 1. Träden har en höjd av mer än fem meter och en kronslutenhet av mer än fem procent.*
- 2. Den sammanlagda täckningen av träd och buskar högre än 0,5 meter är minst tio procent.*
- 3. Förutsättningarna finns att nå gränsvärdena i 1 eller 2 utan produktionshöjande åtgärder.*

²² COM(2020) 380 final, MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET, RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT REGIONKOMMITTÉN, EU:s strategi för biologisk mångfald för 2030

²³ Europeiska kommissionen, *Proposal for a Nature Restoration Law*, 2022-06-22, https://environment.ec.europa.eu/publications/nature-restoration-law_en

²⁴ Energimyndigheten, 2011, Markanvändning och verifiering av markkriterier i Sverige (ER 2011:18).

²⁵ Med impediment menas mark som inte är bördig nog att producera 1 skogskubikmeter (m3sk) per hektar och år.

Som skogsmark eller träd- och buskmark anses inte sådana områden där marken i väsentlig utsträckning används för jordbruksändamål, hör till byggnader eller anläggningar eller används för annat ändamål än att tillgodose intressen som kan hänföras till träden och vegetationen. I lagen klargörs även vad som avses med fjällnära skog, för vilken Skogsstyrelsen har tagit fram en detaljerad gräns som visas i karttjänsten Skogens pärlor²⁶.

Underlag från riksskogstaxeringen²⁷ visar att det i skogsvårdslagens definition av träd och buskmark ingår myrimpediment, bergimpediment, fjällbarrskog och fjäll, gemensamt för dessa är att boniteten²⁸ understiger 1 m³sk per ha och år. Fjällbarrskog förekommer oftast som en övergångszon mellan produktiv skogsmark och fjäll. Fjällbarrskog ska innehålla barrträd, ren fjällbjörkskog klassas som fjäll. Impedimentmark som inte uppfyller kraven för vare sig skogsmark eller träd- och buskmark enligt skogsvårdslagen klassas som kala impediment (vari ingår myr, berg, fjäll och fjällbarrskog som inte uppfyller kraven för träd- & buskmark). Riksskogstaxeringen utför årligen stickprovsinventering av hela Sveriges areal. För referensåret 2019 var arealen skogsmark ca 28 miljoner ha samt träd och buskmark 2,3 miljoner ha²⁹.

Enligt Skogsutredningens betänkande³⁰ finns de sista kvarvarande stora sammanhängande naturskogarna både ovan och i nära anslutning till gränsen för fjällnära skog. Skälet till de stora sammanhängande naturskogarnas höga naturvärden är i stor utsträckning att rationellt skogsbruk inte bedrivits där i modern tid. Av de stora sammanhängande naturskogarna med mycket höga naturvärden som återfinns inom gränsen för fjällnära skog uppskattas cirka 315 000 hektar produktiv skogsmark finnas utanför formellt skydd.

Då trädbevuxen mark ovan och i nära anslutning till gränsen för fjällnära skog återfinns inom skogsvårdslagens definition av skogsmark såväl som träd- och buskmark bör även träd- och buskmark där det inte finns några klart synliga tecken på mänsklig verksamhet eller där de ekologiska processerna inte störts i betydande omfattning inkluderas i områden som avses med *naturskog eller annan trädbevuxen mark* enligt 2 kap. 2 § a) hållbarhetslagen i Sverige.

Skog eller annan trädbevuxen mark med stor biologisk mångfald som är påverkad av mänsklig verksamhet omfattas inte av detta kriterium utan kriteriet i 2 kap. 2 § e) hållbarhetslagen.

²⁶ Skogsstyrelsen, 2022, *karttjänst Skogens pärlor*, <https://kartor.skogsstyrelsen.se/kartor/>

²⁷ Skogsdata 2022, Aktuella uppgifter om de svenska skogarna från SLU Riksskogstaxeringen, Sveriges officiella statistik, Institutionen för skoglig resurshushållning, SLU Umeå, fördelning på traditionella ägoslag uppgift från Jonas Fridman, SLU.

²⁸ Bonitet är ett mått på hur snabbt skogen växer i genomsnitt under ideala förhållanden och mäts normalt som skogskubikmeter per hektar och år.

²⁹ Skogsdata 2022, Aktuella uppgifter om de svenska skogarna från SLU Riksskogstaxeringen, Sveriges officiella statistik, Institutionen för skoglig resurshushållning, SLU Umeå.

³⁰ Statens Offentliga Utredningar, 2020, *Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och naturvård i skogen, Betänkande av Skogsutredningen* (SOU 2020:73).

3.1.2 Skog eller annan trädbevuxen mark med stor biologisk mångfald

Enligt 2 kap. 2 § e) i hållbarhetslagen får agrobiomassa inte komma från *skog eller annan trädbevuxen mark med stor biologisk mångfald som är rik på arter och inte skadad eller som av en myndighet har konstaterats ha stor biologisk mångfald*. Bestämmelsen gäller oavsett om det specifika markområdet vid skördetillfället utgjordes av sådan mark eller inte. Det är dock tillåtet att använda agrobiomassa från sådana områden om det finns belägg för att råvaruuttaget varit oskadligt ur naturskyddssynpunkt.

Detta är ett helt nytt kriterium i regelverket. Kriteriet gäller endast för agrobiomassa, alltså biomassa producerad på jordbruksmark. Av definitionen i 2 kap 2§ e) hållbarhetslagen framgår att skog eller annan trädbevuxen mark som omfattas av kriteriet ska vara rik på arter och inte skadad eller av en myndighet konstaterats ha stor biologisk mångfald. Men om det finns belägg för att råvaruuttaget inte skadat naturvärdena är uttag av agrobiomassa från sådan mark i enlighet med kriteriet.

Skogsmark definieras i skogsvårdslagen och delas in i produktiv skogsmark och improduktiv skogsmark. I lagen definieras även träd- och buskmark vilken tillsammans med improduktiv skogsmark utgör skogligt impediment³¹. I likhet med naturskog förekommer skog med hög biologisk mångfald inom formellt skyddade områden och inom improduktiv och produktiv skogsmark utanför formella skydd. I Sverige är begreppet skogsbiologisk värdekärna sedan länge etablerat för att bedöma vad som utgör skogar med stor betydelse för naturvärden/biologisk mångfald. Begreppet används i nuläget bland annat för att identifiera områden med höga naturvärden som bör aktualiseras/prioriteras för formellt skydd. Objekt med naturvärde tillsammans med nyckelbiotop ingår i begreppet värdekärna som definieras i Naturvårdsverkets och Skogsstyrelsens strategi för formellt skydd av skog. Med skogsbiologisk värdekärna avses ett sammanhängande skogsområde som bedömts ha en stor betydelse för fauna och flora och/eller för en prioriterad skogstyp³². Skogsstyrelsen tillhandhåller ett kartverktyg som heter ”Skogens Pärlor”³³ som bland annat innehåller uppgifter om nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Utöver det som faller inom skogsvårdslagens definition av skogsmark finns annan trädbevuxen mark i form av träd- och buskmark. Underlag från riksskogstaxeringen³⁴ visar att det i skogsvårdslagens definition av träd och buskmark ingår myrimpediment, bergimpediment, fjällbarrskog och fjäll, gemensamt för dessa är att boniteten³⁵ understiger 1 m³sk per ha och år. Träd- och buskmark är ingen enhetlig naturtyp utan kan i olika grad bidra till den biologiska mångfalden beroende på områdets faktiska naturvärden och det omgivande landskapet. Artrikedomen är generellt lägre i improduktiv skogsmark jämfört med obrukad produktiv skogsmark, och bergimpediment har visat sig ha högre naturvärden än myrimpediment³⁶.

³¹ Med impediment menas mark som inte är bördig nog att producera 1 skogskubikmeter (m³sk) per hektar och år.

³² Statens Offentliga Utredningar, 2020, *Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och naturvård i skogen, Betänkande av Skogsutredningen*, Stockholm 2020 (SOU 2020:73).

³³ Skogsstyrelsen, 2022, *karttjänst Skogens pärlor*, <https://kartor.skogsstyrelsen.se/kartor/>

³⁴ Skogsdata 2022, Aktuella uppgifter om de svenska skogarna från SLU Riksskogstaxeringen, Sveriges officiella statistik, Institutionen för skoglig resurshushållning, SLU Umeå, fördelning på traditionella ägoslag uppgift från Jonas Fridman, SLU.

³⁵ Bonitet är ett mått på hur snabbt skogen växer i genomsnitt under ideala förhållanden och mäts normalt som skogskubikmeter per hektar och år.

³⁶ Skogsstyrelsen, 2022, *Levande skogar, Fördjupad utvärdering 2023* (Rapport 2022/12).

Jordbruksverket och Skogsstyrelsen har i två rapporter^{37, 38} uppmärksammat värdet av övergångszoner mellan skogsmark och jordbruksmark för den biologiska mångfalden. Övergångszoner mellan skogs- och jordbruksmark är en miljö som kan se ut på många olika sätt. Ibland är det en tvär kant med högvuxen gran där skogen möter åkern, ibland utgörs zonen av en mer uppluckrad struktur med buskar och lövträd i olika ålder och olika arter, med inslag av öppen mark. Enligt Jordbruksverket faller skogsbyn inom definitionen av skogsmark eller träd- och buskmark, så länge marken inte används för jordbruksproduktion.

Trädbärande marker förekommer också i odlingslandskapet som till exempel alléer, pilevallar och åkerholmar. Sådana biotoper har identifierats som särskilt skyddsvärda genom det allmänna biotopskyddet i 7 kap. 11 § miljöbalken³⁹ och omfattas av kriteriet i 2 kap. 2 § d) i hållbarhetslagen. Trädbärande betesmark är en naturtyp som har stor biologisk mångfald och som identifierats som skyddsvärd av myndigheter som en Natura2000 livsmiljö⁴⁰. Det finns även trädklädda betesmarker som myndigheterna inte har identifierat utanför utsedda Natura2000- områden. Alla betesmarker omfattas av kriteriet i 2 kap. 2 § c) i hållbarhetslagen för icke naturliga gräsmarker samt 2 kap. 2 § d) i hållbarhetslagen för områden för naturskydd. Betesmark med stor andel lövträd och ädla lövträd är skyddade från åtgärder som hotar ädellövträden genom skogsvårdslagstiftningen och enligt Jordbruksverket föreskrifter får träd och buskar på jordbruksmark inte skadas, ändras eller tas bort om natur- eller kulturvärden skadas av åtgärden. Skogsbyn som ligger innanför stängslet runt en betesmark kan räknas som jordbruksmark utifrån föreskrifter om jordbrukarstöd i de fall brynet är glest och att det finns gräs och örter som betesdjuren kommer åt att äta. Trädbärande marker som faller inom definitionen av jordbruksmark (åkermark, betesmark eller slätteräng) kan inte samtidigt klassas som skogsmark eller träd- och buskmark enligt skogsvårdslagen.

Vad som avses med *skog eller annan trädbevuxen mark med stor biologisk mångfald* bör utgå från skogsvårdslagens definitioner av skogsmark samt träd- och buskmark, på samma sätt som för kriteriet avseende naturskog i 2 kap. 2 § a) hållbarhetslagen. I definitionen ligger att sådana områden där marken i väsentlig utsträckning används för jordbruksändamål, hör till byggnader eller anläggningar eller används för annat ändamål än att tillgodose intressen som kan hänföras till träden och vegetationen inte klassas som skog eller träd- och buskmark. Definitionen av träd- och buskmark i svenska skogsvårdslagen är också i linje med FAOs definition av ”Other wooded land”⁴¹.

³⁷ Skogsstyrelsen, 2018, *Föreskrifter för anläggning av skog Regeringsuppdrag* (Rapport 2018/13).

³⁸ Jordbruksverket, 2018, *Övergångszoner mellan skogs och jordbruksmark, Ett samverkansprojekt inom miljömålsrådet 2017* (Rapport 2018:14).

³⁹ Biotoper med generellt skydd listas i bilaga 1 till Förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

⁴⁰ Natura2000 naturtyp 9070 Trädklädd betesmark, bilaga 4 till Förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

⁴¹ FAO, Global Forest Resource Assessment 2020, *Terms and Definitions, FRA 2020*

3.1.3 Verifiering av kriterierna om naturskog och skog med hög biologisk mångfald för svensk agrobiomassa

Enligt kriterierna får agrobiomassa ej komma från mark som den 1 januari 2008 eller därefter utgjorts av naturskog. Agrobiomassa får ej heller komma från mark som den 1 januari 2008 eller därefter utgjorts av skog med stor biologisk mångfald, om det inte kan påvisas att uttaget av biomassa inte påverkat naturvärdena negativt.

Kriterierna avseende naturskog samt skog med stor biologisk mångfald gäller endast agrobiomassa, dvs biomassa som producerats på jordbruksmark. Naturskog och skog med stor biologisk mångfald återfinns i Sverige på skogsmark eller träd- och buskmark. Enligt definitionen av skogsmark samt träd och buskmark ingår inte sådana områden där marken i väsentlig utsträckning används för jordbruksändamål⁴².

Eftersom agrobiomassa kommer från jordbruksmark (som inte samtidigt kan vara skogsmark eller träd- och buskmark) kan verifiering göras genom att kontrollera att ändrad markanvändning inte har skett sedan den 1 januari 2008. Om marken var jordbruksmark 1 januari 2008 och fortfarande är det, räcker det som kontroll för att säkerställa att agrobiomassan inte kommer från mark som den 1 januari 2008 eller senare utgjorts av *naturskog* eller *skog* eller *annan trädbevuxen mark med stor biologisk mångfald*.

I regelverket finns en möjlighet att använda agrobiomassa från mark som varit *skog* eller *annan trädbevuxen mark med stor biologisk mångfald* om det finns belägg för att råvaruuttaget varit oskadligt ur naturskyddssynpunkt. Samtliga hållbarhetskriterier måste dock vara uppfyllda för att agrobiomassa ska anses som hållbar. Enligt kriterierna om beskogade områden i 2 kap. 4 § b - c) hållbarhetslagen är det i praktiken inte tillåtet att ta agrobiomassa från mark som ställts om från skogsmark till jordbruksmark (se avsnitt 4.3). Det är därför inte relevant att avgöra om en skogsmark har hög biologisk mångfald eller inte, eftersom ändrad markanvändning enligt det kriteriet inte är tillåtet för någon skogsmark. Biomassa som kommer från mark som vid skördetillfället är *skog med stor biologisk mångfald* klassas som skogsbiomassa, och ska då uppfylla de kriterier som gäller för skogsbiomassa.

I begreppet skogligt impediment ingår såväl improduktiv skogsmark som träd- och buskmark. Enligt 13a § skogsvårdslagen får avverkning inte ske på skogliga impediment som är större än 0,1 ha, enligt 18 § skogsvårdsförordningen gäller dock inte förbudet för avverkning vid ändrad markanvändning. Skogliga impediment är mycket lågproduktiva och därav olämpliga att ställa om till jordbruksmark för att producera biomassa till biodrivmedel eller biobränsle. Normalt behöver aktören därför inte kontrollera att agrobiomassan inte kommer från sådan mark.

Verifiering av att ett markområde inte var skogsmark 1 jan 2008 kan ske genom underlag från källor som styrker den aktuella markstatusen 2008, såsom Jordbruksverkets blockdatabas eller genom underlag från Skogsstyrelsen som styrker att marken sedan 2008 inte ställts om från skogsmark till annan markanvändning. För att förenkla för aktörerna har Jordbruksverket tagit fram karttjänsten Hållkollen⁴³ som bygger på Jordbruksverkets blockdatabas. Karttjänsten visar jordbruksmark som var registrerad som åkermark 2008 och hur marken är registrerad aktuellt stödår. Det finns ingen historik mellan år 2008 och aktuellt stödår i karttjänsten, men jordbruksblock från tidigare år finns att ladda ner från

⁴² Skogsvårdslagen 2 a §.

⁴³ Jordbruksverket, 2022, *karttjänsten Hållkollen*, <https://jordbruksverket.se/e-tjanster-databaser-och-appar/e-tjanster-och-databaser-vaxter/hallkollen>

Jordbruksverkets öppna data⁴⁴. Som ovan konstaterats är träd- och buskmarker lågproduktiva och därav olämpliga att ställa om till jordbruksmark. Normalt bör det därför inte vara nödvändigt för den ekonomiska aktören att ha särskilda kontrollrutiner för sådana marker i Sverige.

3.2 Gräsmark med stor biologisk mångfald

Enligt kriterierna får agrobiomassa ej komma från mark som den 1 januari 2008 eller därefter utgjorts av *naturlig gräsmark*, vilket i Sverige motsvaras av lågproduktiva fjällområden. För kriteriet om naturlig gräsmark behövs fortsatt inga särskilda kontroller för svensk agrobiomassa. Agrobiomassa får däremot komma från *icke-naturlig gräsmark*, dvs betesmark och slätteräng, om det är nödvändigt för att bibehålla markens status som gräsmark. För svensk agrobiomassa behöver aktören kunna visa att marken inte är och inte heller varit betesmark eller slätteräng sedan 1 jan 2008, eller visa att marken har varit betesmark eller slätteräng sedan 1 jan 2008 och fortfarande är det.

3.2.1 Naturlig gräsmark i fjällen

Enligt 2 kap. 2 § b) i hållbarhetslagen anges att agrobiomassa inte får komma från mark som den 1 januari 2008 eller senare utgjorts av naturlig gräsmark med stor biologisk mångfald. Denna definieras som *gräsmark med stor biologisk mångfald som i avsaknad av mänsklig verksamhet förblir gräsmark och som bibehåller den naturliga artsammansättningen och sina ekologiska särdrag och processer*. Bestämmelsen gäller även om området vid skördetillfället inte utgör gräsmark. Undantaget är områden som är mindre än 1 hektar. Det betyder att agrobiomassa från markområden större än 1 ha, som är eller har varit naturlig gräsmark med hög biologisk mångfald sedan 1 januari 2008 inte uppfyller kriteriet.

Förändringen jämfört med det tidigare regelverk är att kriteriet nu endast gäller agrobiomassa, alltså biomassa producerad på jordbruksmark samt att områden mindre än 1 ha är undantagna. Definitionen av naturlig gräsmark har hittills utgått från den europeiska karteringen CORINE Land Cover, där naturlig gräsmark definieras som:

Gräsmark präglad av klimatisk eller annan naturlig påverkan som för-hindrar eller försvårar trädväxt. Vegetationen skall täcka >50% av ytan. Gräs och örter skall dominera (>75%) den del av ytan som täcks av vegetation. Markerna skall inte vara kreatursbetade gräsmarker. Renbete i fjällen tillåts. Markerna skall inte vara gödslade, påverkade av insådd vall eller kemisk bekämpning.

Ett förtydligande till definitionen är att klassen utgörs av gräsmarker som är öppna p.g.a. naturliga förhållanden orsakade av klimat, jordart/berggrund eller vatten. Definitionen har inte förändrats och vid en jämförelse av marker som klassades som naturlig gräsmark i Sverige enligt CORINE 2012 och 2018⁴⁵, så hade endast en yta klassats om från naturlig gräsmark (kod 321) till övergångsstadium i skog-/buskmark (kod 324).

⁴⁴ Jordbruksverket, 2022, *Kartor och Geografiska informationssystem*, <https://jordbruksverket.se/e-tjanster-databaser-och-appar/e-tjanster-och-databaser-stod/kartor-och-gis>

⁴⁵ Copernicus, *Corine Land Cover*, hämtad 2022-07-06, <https://land.copernicus.eu/pan-european/corine-land-cover>

Kommissionen har i en förordning särskilt meddelat vad som ska avses med naturlig samt icke naturlig gräsmark med stor biologisk mångfald⁴⁶. Den svenska tolkningen är inte motstridigt med kommissionens precisering av gräsmark, varför naturlig gräsmark med stor biologisk mångfald enligt 2 kap 2 § b) i Sverige även fortsättningsvis kan anses utgöras av delar av gräsmark belägen i de svenska fjällerna. Av samma anledningar som håller denna gräsmark skoglös är denna mark inte lämplig för någon kommersiell produktion av råvara till biodrivmedel eller biobränslen.

3.2.2 Icke naturlig gräsmark är betesmark och slåtteräng

Enligt 2 kap. 2 § c) i hållbarhetslagen anges att agrobiomassa endast får komma från mark som den 1 januari 2008 eller senare varit icke naturlig gräsmark med stor biologisk mångfald om uttaget av biomassa är nödvändigt för att bevara markens status som gräsmark. Med icke naturlig gräsmark med hög biologisk mångfald avses *gräsmark som i avsaknad av mänsklig verksamhet skulle upphöra att vara gräsmark och som är rik på arter och inte skadad*. Undantaget är områden som är mindre än 1 hektar.

Förändringen jämfört med det tidigare regelverk är att kriteriet nu endast gäller agrobiomassa, alltså biomassa producerad på jordbruksmark samt att områden mindre än 1 ha är undantagna. I Sverige motsvaras fortsatt icke naturlig gräsmark med stor biologisk mångfald av betesmark och slåtteräng, vilka är beroende av hävd och bibehåller sin status genom slåtter eller bete. Dessa utgör huvuddelen av gräsmarkerna i Sverige och utgör en del av jordbruksmarkerna.

Jordbruksverket har uppdaterat sina bestämmelser som reglerar jordbrukarstöden, var i definitioner av betesmark och slåtteräng finns⁴⁷:

Betesmark - Ett jordbruksskifte som inte är åkermark och som sköts med bete, avslagning eller putsning samt är bevuxet med gräs, örter eller hävdad ljung som är dugligt som foder.

Slåtteräng - Ett jordbruksskifte som inte är åkermark och som används på eftersommaren till slåtter eller för slåtter kompletterat med efterbete eller lövtäkt. Slåtterängen ska vara bevuxen med gräs, örter eller hävdad ljung som är dugligt som foder.

Observera att mark i renskötselområdet som huvudsakligen används till renbete inte räknas som betesmark eller slåtteräng. Även mark som inte är klassificerad som ägoslaget betesmark i blockdatabasen kan klassificeras som betesmark eller slåtteräng om marken har tydliga inslag av hävdgynnade arter eller har höga natur- eller kulturvärden knutna till slåtter- eller beteshävd.

I betesmarkerna ingår även trädbärande betesmark som är en naturtyp som har stor biologisk mångfald och som identifierats som skyddsvärd av myndigheter som en Natura2000 livsmiljö⁴⁸. Det finns även trädklädda betesmarker som myndigheterna inte har identifierat utanför utsedda Natura2000- områden. Betesmark med stor andel lövträd och ädla lövträd är skyddad från åtgärder som hotar ädellövträden genom skogsvårdslagstiftningen och enligt

⁴⁶ Kommissionens förordning (EU) nr 1307/2014 av den 8 december 2014 om fastställande av kriterier och geografiska områden för gräsmark med stor biologisk mångfald.

⁴⁷ Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om miljöersättningar, ersättningar för ekologisk produktion, kompensationsstöd (SJVFS 2015:25), 2 §.

⁴⁸ Natura2000 naturtyp 9070 Trädklädd betesmark, bilaga 4 till Förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Jordbruksverket föreskrifter får träd och buskar på jordbruksmark inte skadas, ändras eller tas bort om natur- eller kulturvärden skadas av åtgärden⁴⁹. För betesmarker som har miljöersättning kan det finnas ytterligare villkor om röjning/avverkning av buskar och träd.

I Sverige är betesmark och slåtteräng generellt sett ett värdefullt inslag i landskapet, varför de är skyddade mot kultivering eller nyodling om natur- eller kulturvärden kan skadas av åtgärden⁵⁰. Enligt kommissionen⁵¹ är gräsmarker inom Natura2000-områden alltid att betrakta som gräsmark med stor biologisk mångfald. Den svenska tolkningen av icke-naturlig gräsmark är inte motstridigt med kommissionens förordning om vad som ska avses med naturlig samt icke naturlig gräsmark med stor biologisk mångfald⁵².

3.2.3 Verifiering av kriterierna om naturlig och icke-naturlig gräsmark för svensk agrobiomassa

Enligt 2 kap. 2 § b) i hållbarhetslagen anges att agrobiomassa inte får komma från mark som den 1 januari 2008 eller senare utgjorts av naturlig gräsmark med stor biologisk mångfald. Naturlig gräsmark med hög biologisk mångfald utgörs i Sverige av lågproduktiva områden i fjällen som inte uppfyller definitionen av jordbruksmark. Bedömningen är precis som tidigare att det är osannolikt att gräsmark i fjällen skulle ställas om till jordbruksmark för att producera agrobiomassa till biobränsle eller biodrivmedel. Normalt är det därför inte nödvändigt att ha särskilda kontrollrutiner för att verifiera detta kriterium för svensk agrobiomassa.

Enligt 2 kap. 2 § c) i hållbarhetslagen är det tillåtet att skörda råvara för framställning av biodrivmedel och biobränslen från icke naturliga gräsmarker om det är nödvändigt för att bibehålla markens status som gräsmark. I Sverige motsvaras icke naturlig gräsmark med stor biologisk mångfald av betesmark och slåtteräng, vilka är beroende av hävd och bibehåller sin status genom slåtter eller bete. Bedömningen är fortsatt att det för detta kriterium är tillräckligt att visa att markens status som betesmark eller slåtteräng inte skadats genom nyodling eller kultivering. Detta kan visas genom att antingen visa att marken inte är och inte heller varit betesmark eller slåtteräng sedan 1 jan 2008, eller genom att visa att marken har varit betesmark eller slåtteräng sedan 1 jan 2008 och fortfarande är det.

Betesmark och slåtteräng som sköts och är berättigad till jordbrukarstöd finns registrerade i Jordbruksverkets blockdatabas. För att förenkla för aktörerna har Jordbruksverket tagit fram karttjänsten Hållkollen⁵³ som bygger på Jordbruksverkets blockdatabas. Karttjänsten visar jordbruksmark som var registrerad som åkermark 2008 och hur marken är registrerad aktuellt stödår. Det finns ingen historik mellan år 2008 och aktuellt stödår i Hållkollen, men

⁴⁹ Statens jordbruksverks föreskrifter om hänsyn till natur- och kulturvärden i jordbruket (SJVFS 2020:2), 7 §.

⁵⁰ Statens jordbruksverks föreskrifter om hänsyn till natur- och kulturvärden i jordbruket (SJVFS 2020:2), 9 §.

⁵¹ Kommissionens förordning (EU) nr 1307/2014 av den 8 december 2014 om fastställande av kriterier och geografiska områden för gräsmark med stor biologisk mångfald.

⁵² Kommissionens förordning (EU) nr 1307/2014 av den 8 december 2014 om fastställande av kriterier och geografiska områden för gräsmark med stor biologisk mångfald.

⁵³ Jordbruksverket, 2022, *karttjänsten Hållkollen*, <https://jordbruksverket.se/e-tjanster-databaser-och-appar/e-tjanster-och-databaser-vaxter/hallkollen>

jordbruksblock från tidigare år finns att ladda ner från Jordbruksverkets öppna data⁵⁴. Gräsmarker som omfattas av åtagande för miljöinvestering⁵⁵ eller miljöersättning⁵⁶ kan använda befintligt avtal/åtagande som verifiering av markens status som betesmark eller slåtteräng, samt att uttag av biomassa är nödvändigt för att markens status som gräsmark ska bibehållas. Från 2023 kommer Naturvårdsverket inrätta ett nationellt program för vissa ersättningar till restaurering och åtgärder i ängs- och betesmarker från 2023, vilket möjligen också kan användas för verifiering av kriteriet för betesmarker och ängsmarker.

All betesmark och slåtteräng finns ej med i blockdatabasen/Hållkollen, det beror på att det i databasen endast finns marker som någon söker eller har sökt stöd för. Betesmark och slåtteräng som helt eller delvis ligger utanför systemet kan i vissa fall verifieras genom informationen i databasen TUVVA⁵⁷. I databasen TUVVA visas resultatet av ängs- och betesmarksinventeringen. I den uppdaterade versionen av databasen visas förutom var markerna finns och deras speciella naturvärden och kulturlämningar, även förändringar över tid samt när de inventerades. Verifiering kan även ske genom foton eller annan dokumentation som kan visa att marken var betesmark eller slåtteräng 1 jan 2008 eller senare. I de fall området är ett identifierat naturskyddsområde med fastställd skötselplan för bibehållen hävd kan det underlaget användas för att visa att uttaget av biomassa är nödvändigt för att bevara markens status som gräsmark.

3.3 Områden för naturskydd

Enligt kriterierna får agrobiomassa ej komma från naturskyddsområden som utsetts genom lag eller beslut av en myndighet. Det är dock tillåtet att använda agrobiomassa från sådana naturskyddsområden om uttaget eller produktionen av råvaran inte skadar de naturvårdssyften som gäller för skyddet. Utöver de naturskyddsområden som listades i rapporten från 2011 omfattas även nationalstadspark, riksintressen för naturvård, statliga överenskommelser som avser skyddsvärda statliga skogar, Ramsarområden, BSPA-områden, MPA-områden samt världsarv med mycket höga naturvärden. Vattenskyddsområden omfattas inte längre av kriteriet. För svensk agrobiomassa behöver aktören kunna visa att agrobiomassa inte kommer från mark som utgörs av något av dessa skyddade områden eller, i det fall agrobiomassa har hämtats från sådan mark, visa att uttaget inte strider mot syftet med skyddet.

3.3.1 *Uttag av agrobiomassa får ej skada naturvårdssyftet*

Enligt 2 kap. 2 § d) i hållbarhetslagen får agrobiomassa inte komma från *områden som i lag eller genom beslut av en myndighet har utsetts för naturskydd*, om området utsetts den 1 januari 2008 eller senare oavsett om området fortfarande har denna status eller inte. Det är dock tillåtet att använda råvara från sådana naturskyddsområden om uttaget eller produktionen av råvaran inte skadar de naturvårdssyften som gäller för skyddet.

⁵⁴ Jordbruksverket, 2022, *Kartor och Geografiska informationssystem*, <https://jordbruksverket.se/e-tjanster-databaser-och-appar/e-tjanster-och-databaser-stod/kartor-och-gis>

⁵⁵ Miljöinvestering för engångsröjning av betesmark eller slåtteräng enligt Föreskrifter om ändring i Statens jordbruksverks föreskrifter om företagsstöd, projektstöd och miljöinvesteringar samt stöd för lokalt ledd utveckling (SJVFS 2016:19).

⁵⁶ Miljöersättning för restaurering av betesmarker och slåtterängar eller miljöersättning för skötsel och bevarande av betesmarker och slåtterängar, till exempel alvarbete, betesmark, mosaikbetesmark, restaureringsmark, skogsbete och slåtteräng (SJVFS 2015:25).

⁵⁷ Jordbruksverket, 2022, *karttjänsten TUVVA*, <https://jordbruksverket.se/TUVA>

Enligt 2 kap. 3 § i hållbarhetslagen får agrobiomassa inte komma från *mark inom områden som den 1 januari 2008 eller senare har utsetts till skyddsområden för att skydda sällsynta, hotade eller utrotningshotade ekosystem eller arter, som är erkända i internationella avtal eller som ingår i förteckningar som har utarbetats av mellanstatliga organisationer eller av Internationella naturskyddsunionen*. Detta gäller oavsett om marken fortfarande är av detta slag eller inte. Det är dock tillåtet att använda råvara från naturskyddsområden om uttaget eller produktionen av råvaran inte skadar de naturvårdssyften som gäller för skyddet. I förnybartdirektivet gäller detta kriterium endast skyddade områden som i särskild ordning erkänts av Kommissionen⁵⁸, motsvarande formulering saknas i hållbarhetslagen och några sådana kommissionsbeslut finns fortfarande inte.

Förändringen jämfört med det tidigare regelverk är att kriteriet nu endast gäller agrobiomassa, alltså biomassa producerad på jordbruksmark. Observera att för sådana markområden inom naturskyddsområden som även omfattas av andra markkriterier ska även dessa markkriterier vara uppfyllda.

I Sverige regleras de formella naturskydden i miljöbalken och skyddsformen naturvårdsavtal som regleras genom jordabalken (1970:994). De typer av skydd som listades i rapporten från 2011⁵⁹ var naturvårdsavtal, nationalpark, naturreservat, kulturreservat, naturminne, biotopskyddsområde, djur- och växtskyddsområde, vattenskyddsområde samt Natura 2000 områden. Utöver de naturskyddsområden som listades i rapporten från 2011 finns även nationalstadspark (4 kap 7§ miljöbalken) med skydd av natur- och kulturvärden samt riksintressen för naturvård (3 kap 6§ miljöbalken) som ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada natur- eller kulturmiljön. Det finns också statliga överenskommelser mellan Naturvårdsverket och Fortifikationsverket som avser skyddsvärda statliga skogar⁶⁰. Samtliga dessa skyddsformer syftar till naturskydd och omfattas därför av kriteriet i 2 kap. 2 § d) i hållbarhetslagen. Däremot är syftet med inrättande av vattenskyddsområde att säkerställa vattentäkt och inte naturskydd och skyddsformen bör därför ej omfattas av kriteriet i 2 kap. 2 § d) i hållbarhetslagen.

Naturskyddsområden som är erkända i internationella avtal eller som ingår i förteckningar som har utarbetats av mellanstatliga organisationer eller av Internationella naturskyddsunionen kan motsvaras av särskilda skyddade områden enligt 7 kap §27 miljöbalken, vilka finns listade i Naturvårdsverkets förteckning⁶¹ över naturområden som avses i 7 kap. 27 § miljöbalken. Förutom Natura 2000-områden innehåller förteckningen områden som regeringen har beslutat ska föras upp på förteckningen med anledning av ett internationellt åtagande om skydd för områden. Det gäller Ramsarområden⁶², BSPA-områden (HELCOM)⁶³, MPA-områden (OSPAR)⁶⁴, världsarv med mycket höga naturvärden

⁵⁸ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/2001 av den 11 december 2018 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor, artikel 29 punkt 3 c).

⁵⁹ Energimyndigheten, 2011, *Markanvändning och verifiering av markkriterier i Sverige* (ER 2011:18).

⁶⁰ Naturvårdsverket, *Olika former av naturskydd*, hämtad 2022-06-16, <https://www.naturvardsverket.se/annesomraden/skyddad-natur/olika-former-av-naturskydd>

⁶¹ Naturvårdsverkets förteckning över naturområden som avses i 7 kap. 27 § miljöbalken (NFS 2014:29)

⁶² Områden som pekats ut i enlighet med 1971 års konvention om våtmarker av internationell betydelse i synnerhet såsom livsmiljö för våtmarksfåglar (Ramsarkonventionen).

⁶³ Områden som pekats ut i enlighet med 1992 års konvention om skydd av Östersjöns marina miljö (Helcomkonventionen).

⁶⁴ områden som pekats ut i enlighet med 1992 års konvention om skydd för den marina miljön i Nordostatlanten (Osparkonventionen).

(UNESCO)⁶⁵ samt biosfärområden (UNESCO)⁶⁶. Biosfärområden skiljer sig från övriga listade områden då de inte är utpekade genom en internationell konvention, utan utses av Unesco efter nominering av medlemsländerna. Biosfärområden innebär heller inga inskränkningar i äganderätt, nyttjanderätt och brukanderätt varför det inte är relevant att inkludera biosfärområde i listan över områden som omfattas av kriteriet i 2 kap. 3 § i hållbarhetslagen. Övriga listade naturskyddsområden i Naturvårdsverkets förteckning över naturområden som avses i 7 kap. 27 § miljöbalken, bör omfattas av kriteriet i 2 kap. 3 § i hållbarhetslagen.

3.3.2 Verifiering av kriterierna om naturskyddsområden för svensk agrobiomassa

Kriterierna avseende naturskyddsområden kan verifieras antingen genom att visa att agrobiomassa inte kommer från mark som den 1 januari 2008 eller därefter utgörs av något av dessa skyddade områden eller, i det fall agrobiomassa har hämtats från sådan mark, genom att visa att uttaget inte strider mot syftet med skyddet.

Naturskyddsområden som utsetts genom lag eller beslut av en myndighet enligt 2 kap. 2 § d) samt 2 kap §3 hållbarhetslagen omfattar i Sverige:

- Nationalpark
- Nationalstadspark
- Naturreservat
- Kulturresevat
- Naturminne
- Biotopskyddsområde
- Djur- och växtskyddsområde
- Naturvårdsavtal
- Områden av riksintresse för naturvård
- Statliga överenskommelser om skyddsvärda statliga skogar
- Natura 2000-områden
- Ramsarområden
- BSPA-områden (HELCOM)
- MPA-områden (OSPAR)
- Världsarv med mycket höga naturvärden (UNESCO)

I karttjänsten ”Skyddad natur” på Naturvårdsverkets hemsida⁶⁷ finns aktuella naturskyddsområden registrerade och beskrivning av syftet med skyddet, skötselplaner mm. Kartverktyget uppdateras kontinuerligt och har information om samtliga ovan listade

⁶⁵ områden med höga naturvärden som pekats ut i enlighet med 1972 års konvention om skydd för världens kultur- och naturarv (Världsarvskonventionen).

⁶⁶ områden som utnämns av UNESCO att ingå i det världsomspännande nätverket med biosfärområden samt biosfärkandidatområden godkända av svenska MAB-kommittén.

⁶⁷ Naturvårdsverket, 2022, *karttjänst Skyddad natur*, <https://www.naturvardsverket.se/verktyg-och-tjanster/kartor-och-karttjanster/kartverktyget-skyddad-natur/>

naturskyddsområden. Information om vilka skydd som finns på varje enskild fastighet i Sverige kan också fås via Geodataportalen⁶⁸.

I det fall agrobiomassa har hämtats från naturskyddsområde behöver aktören verifiera att uttaget inte skadar de naturvårdssyften som finns med skyddet. Detta kan t.ex. göras genom att visa på skötselplaner eller annan dokumentation för det aktuella naturskyddsområdet. Dokumentationen behöver styrka såväl syftet med skyddet samt att aktuellt uttag av agrobiomassa är förenligt med detta.

⁶⁸ Lantmäteriet, 2022, *Geodataportalen*, <https://www.geodata.se/geodataportalen>

4 Kriterier gällande mark med stora kollager

4.1 Våtmark

Agrobiomassa får inte komma från mark som den 1 jan 2008 eller senare var våtmark, men som sedan markavvattnats och ställts om till jordbruksmark för produktion av agrobiomassa. För svensk agrobiomassa behöver aktören även fortsättningsvis kunna visa att ingen markavvattning har skett efter den 1 januari 2008 som kräver nytt tillstånd eller dispens enligt miljöbalken.

4.1.1 Våtmark får ej torrläggas

Enligt 2 kap. 4 § a) hållbarhetslagen får agrobiomassa inte komma från mark som i januari 2008 utgjordes av *våtmark*, men som inte längre gör det när råvarorna skördas. Med våtmark avses mark som under hela året eller en betydande del av året är täckt eller mättat av vatten.

Förändringen jämfört med tidigare regelverk är att kriteriet nu endast gäller agrobiomassa, alltså biomassa producerad på jordbruksmark. Våtmark har under hållbarhetslagen definierats på samma sätt som i Sveriges klimatrapportering av LULUCF-sektorn⁶⁹. Riktlinjerna för hur rapporteringen ska gå till uppdaterades 2013⁷⁰ och bygger på metodiken i IPCC:s riktlinjer⁷¹. Uppgifter från SLU⁷² (som ansvarar för beräkning och rapportering av växthusgasflöden inom sektorn markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk), visar att definitionen av våtmark som används i Sveriges klimatrapportering inte har förändrats sedan föregående rapport om verifiering av markkriterier skrevs år 2011.

Då våtmark enligt 2 kap. §4 a) hållbarhetslagen utgörs av samma områden som markkategorin 'våtmark' som ska beaktas vid ändrad markanvändning enligt 5 § hållbarhetsförordningen, så innebär kriteriet ett förbud mot ändrad markanvändning. Biomassa får inte komma från mark som den 1 jan 2008 eller senare var våtmark, men som sedan markavvattnats och ställts om till jordbruksmark för produktion av agrobiomassa. Bestämmelsen utgör däremot inget hinder för att använda råvara från tidigare våtmark som redan var dränerad den 1 januari 2008, och inte heller för att existerande dräneringssystem på jordbruksmark restaureras eller rensas för att upprätthålla eller återfå den dräneringseffekt som omfattas av gällande tillstånd.

⁶⁹ Rapportering enligt Klimatkonventionen, Kyotoprotokollet och EU.

⁷⁰ UNFCCC Decision 24/CP.19. Revision of the UNFCCC reporting guidelines on annual inventories for Parties included in Annex I to the Convention.

⁷¹ IPCC 2006, 2006 IPCC Guidelines for National Greenhouse Gas Inventories, Prepared by the National Greenhouse Gas Inventories Programme, Eggleston H.S., Buendia L., Miwa K., Ngara T. and Tanabe K. (eds). Published: IGES, Japan.

⁷² Sammanfattning av de metoder som används i Sveriges klimatrapportering av LULUCF-sektorn Mattias Lundblad, Erik Karlton, Hans Petersson, Per-Erik Wikberg, Martin Bolinder Inst. för Mark och miljö, Inst. för skoglig resurshushållning, Inst. för Ekologi

4.1.2 Verifiering av kriteriet om våtmark för svensk agrobiomassa

Kriteriet om våtmark 2 kap. 4 § a) hållbarhetslagen bör fortsatt anses uppfyllt så länge ingen markavvattning har skett efter den 1 januari 2008 som kräver nytt tillstånd eller dispens enligt miljöbalken. Det finns i dagsläget inget nationellt register över alla tillstånd som beviljas utan information om beviljade tillstånd för markavvattning behöver sökas upp hos respektive länsstyrelse eller mark- och miljödomstolen.

4.2 Torvmark

Agrobiomassa får inte komma från torvmark som markavvattnats efter 1 januari 2008. För svensk agrobiomassa behöver aktören även fortsättningsvis kunna visa att ingen markavvattning har skett efter den 1 januari 2008 som kräver nytt tillstånd eller dispens enligt miljöbalken, eller att det givits tillstånd för torvtäkt eller finns koncession för energitorv efter samma datum.

4.2.1 Torvmark får ej dräneras

Enligt 2 kap. 5 § hållbarhetslagen får biodrivmedel och biobränslen inte produceras av agrobiomassa från mark som den 1 januari 2008 var *torvmark*, om det inte visas att odling och skörd av råvaran inte medför dränering av tidigare odikad mark.

Förändringen jämfört med det tidigare regelverk är att kriteriet nu endast gäller agrobiomassa, alltså biomassa producerad på jordbruksmark. Torvmark klassificeras efter markens karaktär, och kan till skillnad från våtmark samtidigt utgöra annan markkategori såsom åkermark eller gräsmark. Som torvmark räknas markområden där torvmäktigheten uppgår till mer än 30 cm oberoende av om ytan är täckt av vegetation eller ej⁷³, ⁷⁴. På jordartskartor anges torv om mäktigheten är mer än 50 cm⁷⁵.

Tidigare reglerades tillstånd för täkt av energitorv av torvlagen. Från 1 januari 2017 så gäller samma regelverk för utvinning av energitorv som för utvinning av odlingstorv, vilket regleras i miljöbalken. I delar av landet krävs dessutom dispens från förbudet för markavvattning. Beslut om tillstånd för torvtäkt tas vid de Miljöprövningsdelegationer som finns vid vissa Länsstyrelser. Koncessionerna för energitorv som redan påverkat torvmarkerna sedan 2008 är dock fortfarande relevanta.

Kriteriet innebär specifikt att agrobiomassa inte får komma från torvmark som markavvattnats efter 1 januari 2008. Bestämmelsen innebär inte något hinder för att använda agrobiomassa från mark som redan var dränerade den 1 januari 2008.

⁷³ Energimyndigheten, 2011, *Markanvändning och verifiering av markkriterier i Sverige* (ER 2011:18).

⁷⁴ Sveriges Skogsvårdsförbund (numera Föreningen Skogen), 2000, *Skogsencyklopedin*, redaktör Michael Håkansson.

⁷⁵ Sveriges Geologiska Undersökning, 2017, *Kartvisaren Torv, en guide*. Kristian Schoning.

4.2.2 Verifiering av kriteriet om torvmark för svensk agrobiomassa

Kriteriet om torvmark 2 kap. 5 §) hållbarhetslagen bör anses uppfyllt så länge ingen markavvattning har skett efter den 1 januari 2008. Detta kan verifieras genom att kontrollera följande:

- Inget nytt tillstånd för markavvattning har utfärdats enligt miljöbalken sedan 1 januari 2008, eller
- Ingen koncession för energitorv har givits enligt torvlagen mellan 1 januari 2008 och 1 januari 2017, eller
- Inget nytt tillstånd för torvtäkt har givits för miljöfarlig verksamhet enligt miljöbalken sedan 1 januari 2008.

Det finns i dagsläget inget nationellt register över samtliga tillstånd för markavvattning som beviljas, information om beviljade tillstånd för markavvattning behöver sökas upp hos respektive länsstyrelse eller mark- och miljödomstolen. Information om koncessioner för energitorv finns samlat i en karttjänst hos SGU, Kartvisare torv⁷⁶, information om tillstånd för torvtäkt enligt miljöbalken finns hos respektive länsstyrelse.

4.3 Kontinuerligt beskogade områden

Enligt kriterierna får agrobiomassa ej komma från mark som den 1 januari 2008 eller därefter utgjordes av skogsmark. Eftersom agrobiomassa kommer från jordbruksmark, vilken inte samtidigt kan vara skogsmark, behöver aktören visa att ändrad markanvändning inte skett från skogsmark till jordbruksmark. Ändrad markanvändning från särskild lågproduktiv skogsmark kan vara tillåtet om växthusgasminskningskraven uppfylls, men bedöms inte vara aktuellt för svenska förhållanden.

4.3.1 Skogsmark får ej ställas om till jordbruksmark

Enligt 2 kap. 4 § b) hållbarhetslagen får agrobiomassa inte produceras på mark som den 1 januari 2008 utgjordes av *kontinuerligt beskogade områden*, men som inte längre gör det när råvarornas skördas eller avverkas. Med kontinuerligt beskogade områden avses markområden som omfattar mer än ett hektar med träd som är högre än 5 meter och ett krontak som täcker mer än 30 % av ytan (eller med befintliga träd som kan uppnå dessa värden).

Enligt 2 kap. 4 § c) hållbarhetslagen får agrobiomassa användas från mark som den 1 januari 2008 utgjordes av områden som omfattar mer än ett hektar med träd som är högre än 5 meter och ett krontak som täcker mellan 10 och 30 % av ytan (eller med befintliga träd som kan uppnå dessa värden), så länge som kravet på växthusgasminskning uppfylls. Ändrad markanvändning från denna typ av lågproduktiv skogsmark är alltså tillåtet, men kollagerförändringar till följd av ändrad markanvändning måste beaktas vid beräkning av växthusgasminskning.

Förändringen jämfört med det tidigare regelverk är att kriteriet nu endast gäller agrobiomassa, alltså biomassa producerad på jordbruksmark. Beskogade områden enligt 2 kap.

⁷⁶ Sveriges Geologisk undersökning, 2022, *Kartvisaren Torv*, <https://www.sgu.se/produkter/kartor/kartvisaren/jordkartvisare/torv/>

4 § b) och c) hållbarhetslagen överensstämmer i Sverige fortfarande med definitionen av skogsmark enligt skogsvårdslagen:

§2 punkt 1:

skogsmark: mark inom ett sammanhängande område där träden har en höjd av mer än fem meter och där träd har en kronslutenhet av mer än tio procent eller har förutsättningar att nå denna höjd och kronslutenhet utan produktionshöjande åtgärder,

Enligt definitionen av skogsmark ingår inte sådana områden där marken i väsentlig utsträckning används för jordbruksändamål⁷⁷. Kriteriet innebär nu specifikt att agrobiomassa inte får komma från mark som var skogsmark 1 januari 2008 eller senare.

I hållbarhetslagen 2 kap. 4 § görs en åtskillnad för skogsmark med en krontäckning större respektive mindre än 30 % av ytan. Motsvarande åtskillnad återfinns inte i skogsvårdslagen. Uppdelningen i skogsmark med en krontäckning större respektive mindre än 30% av ytan utgår inte bara från den nuvarande krontäckningen, utan avser även ytor med befintliga träd som kan uppnå dessa värden. Skogsmark med ett krontak som täcker mindre än 30 procent av ytan finns i Sverige på nyligen avverkade områden, övergivna jordbruksmarker som börjat växa igen och improduktiv skogsmark⁷⁸. Jordbruksmark är normalt bördigare än skogsmark varför både nyligen avverkade skogsmarker med etablerad föryngring och igenväxande jordbruksmark är tillräckligt produktiva för att kunna få full krontäckning. En tredje typ skogsmark som inte har full krontäckning idag finns inom improduktiv skogsmark⁷⁹, det vill säga trädbevuxna myrar och berghällar. Dessa är väldigt stabila miljöer som under överskådlig tid kommer behålla sin låga produktivitet och krontäckning. På denna typ av skogsmark anges i skogsvårdslagen att det är förbjudet att avverka annat än enstaka träd och då utan att förändra strukturen. Den improduktiva skogsmarken utgör ca 4 miljoner hektar⁸⁰.

4.3.2 Verifiering av kriteriet om kontinuerligt beskogade områden för svensk agrobiomassa

För agrobiomassa ska det verifieras att marken som biomassan kommer från inte var skogsmark 1 januari 2008. Precis som tidigare kan detta visas genom underlag från källor som styrker den aktuella markstatusen 2008, såsom Jordbruksverkets blockdatabas (karttjänsten Hållkollen⁸¹) eller genom underlag från Skogsstyrelsen som styrker att marken sedan 2008 inte ställts om från skogsmark till annan markanvändning.

Skogsmark som endast har förutsättning att uppnå 10-30 % krontäckning utgörs i Sverige framförallt av improduktiv skogsmark som inte lämpligen kan ställas om till åkermark för produktion av agrobiomassa till biodrivmedel eller biobränslen. Att verifiera att marken 2008 hade en kronslutenhet mellan 10-30% (eller förutsättningar att nå denna kronslutenhet), och därmed är godkänd för produktion av agrobiomassa förutsatt att växthusgaskravet är uppfyllt bedöms därför inte vara aktuellt utifrån de svenska produktionsförhållandena.

⁷⁷ Skogsvårdslagen 2 a §.

⁷⁸ Skogsstyrelsen, personlig kommunikation, 2022.

⁷⁹ Med en tillväxtpotential < 1 m³sk/ha/år.

⁸⁰ Statistikmyndigheten (SCB), 2022, *Formellt skyddad skogsmark, frivilliga avsättningar, hänsynsytor samt improduktiv skogsmark 2021* MI 41 2021A02, <https://www.scb.se/publikation/47148>

⁸¹ Jordbruksverket, 2022, *karttjänsten Hållkollen*, <https://jordbruksverket.se/e-tjanster-databaser-och-appar/e-tjanster-och-databaser-vaxter/hallkollen>

Hållbar energi för alla

Energimyndigheten leder samhällets omställning till ett hållbart energisystem.

Vi bidrar med fakta, kunskap och analyser om tillförsel och användning av energi i samhället, och arbetar för en trygg energiförsörjning.

Forskning om framtidens fordon och bränslen, förnybara energikällor och smarta elnät får stöd av oss. Vi stöttar också affärsutveckling som gör det möjligt att kommersialisera innovationer och ny teknik, och ser till att goda lösningar kan exporteras.

Vi ansvarar för Sveriges officiella statistik på energiområdet, och hanterar elcertifikatsystemet och handeln med utsläppsrätter.

Dessutom deltar vi i internationella klimatsamarbeten, och förmedlar fakta om effektivare energianvändning till hushåll, företag och myndigheter.

Energimyndigheten, Box 310, 631 04 Eskilstuna
Telefon 016-544 20 00, Fax 016-544 20 99
E-post registrator@energimyndigheten.se
www.energimyndigheten.se